

Sygn. akt	VIII GC 139/17
-----------	----------------

	WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ		
		Dnia	19 października 2018 r.
Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VIII Wydział Gospodarczy w składzie:			
Przewodniczący:	SSO Artur Fornal		
Protokolant:	Daria Błaszowska		
po rozpoznaniu w dniu	5 października 2018 r.	w Bydgoszczy	
na rozprawie			
sprawy z powództwa:	S. W.		
przeciwko:	D. W. (1)		
o zapłatę			
I. oddała powództwo; II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5 417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu; III. nakazuje ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Oddział Finansowy Sądu Okręgowego w Bydgoszczy			

kwotę 1 710 zł (tysiąc siedemset dziesięć złotych) tytułem poniesionych tymczasowo wydatków.

Sygn. akt VIII GC 139/17

UZASADNIENIE

Powód S. W. wniósł o zasądzenie od pozwanego D. W. (1) kwoty 164.011,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od następujących kwot:

- a) 151.493,14 zł od dnia 30 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty,
- b) 12.518,28 zł od dnia 14 maja 2017 r. do dnia zapłaty,

a ponadto o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód podał, że w ramach prowadzonej działalności gospodarczej sprzedał pozwanemu hurtową ilość paszy. Strony ustaliły, że zapłata ceny nastąpi z odroczonym terminem płatności. Przedmiotowa transakcja została udokumentowana dwiema fakturami VAT z dnia 30 grudnia 2016 r. oraz z dnia 30 stycznia 2017 r. Powód wskazał, że pozwany przed wniesieniem pozwu dokonał częściowej spłaty zadłużenia wynikającego z faktury z dnia 30 grudnia 2016 r.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany podniósł zarzut potrącenia, wskazując, że pismem z dnia 5 czerwca 2017 r. zostało złożone powodowi oświadczenie o kompensacie wzajemnych należności. Pozwany podniósł, że przysługiwała mu względem powoda wierzytelność wynikająca ze sprzedaży tuczników w łącznej wysokości 229.040,97 zł, wynikająca z faktur VAT z dnia 19 grudnia 2016 r. i z dnia 30 grudnia 2016 r. Zdaniem pozwanego obie wierzytelności umorzyły się do wysokości wierzytelności niższej, tj. do kwoty 164.011,42 zł, a tym samym roszczenie dochodzone pozwem wygasło.

W piśmie z dnia 21 sierpnia 2017 r. powód podtrzymał powództwo w całości, wskazując, że oświadczenie pozwanego o potrąceniu z dnia 5 czerwca 2017 r. jest bezskuteczne ze względu na wcześniejsze skuteczne skompensowanie (potrącenie) wierzytelności pozwanego wynikających ze wskazanych wyżej faktur VAT z innymi wierzytelnościami powoda wynikającymi z dwóch załączonych faktur VAT nr (...) – na podstawie jego oświadczeń z dnia 30 stycznia 2017 r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód S. W. sprzedał pozwanemu D. W. (1) hurtową ilość paszy ((...)), w związku z czym obciążył pozwanego dwiema fakturami VAT: nr (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. na kwotę 158.093,32 zł (z terminem płatności do dnia 29 kwietnia 2017 r.) oraz nr(...) z dnia 13 stycznia 2017 r. na kwotę 12.518,28 zł (z terminem płatności do dnia 13 maja 2017 r.). Pozwany uiścił częściowo należność wynikającą z ww. faktury VAT nr (...), w związku z czym do zapłaty z tego tytułu pozostała kwota 151.493,14 zł.

Okoliczności bezsporne; k. 4 i 22-23, a ponadto: faktury VAT, k. 10-11 akt.

Powód zwracał się do pozwanego – w pismach z dnia 30 stycznia 2017 r. – z propozycjami rozliczenia innych wzajemnych wierzytelności (m.in. przysługujących pozwanemu w związku ze sprzedażą tuczników powodowi na

podstawie faktur VAT nr (...) z dnia 19 grudnia 2016 r. na kwotę 113.179,85 zł i nr (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. na kwotę 115.861,12 zł, z wierzytelnościami powoda wynikającymi z faktur VAT z dnia 28 września 2016 r. : nr (...) na kwotę 220.615,65 zł oraz (...) na kwotę 227.869,20 zł).

Dowód : propozycje kompensaty(...) i (...) z dnia 30.01.2017 r., k. 42-43, fragment książki nadawczej, k. 44-45, faktury VAT – k. 26, 40-41, rozrachunki – k. 50-55 akt.

Pismem z dnia 21 maja 2017 r. pełnomocnik pozwanego wezwał powoda do zapłaty kwoty 229.040,97 zł wraz z odsetkami za opóźnienie w wysokości ustawowej od dnia wymagalności do dnia zapłaty, wynikającej z tytułu nieuiszczonych faktur VAT: nr (...) z dnia 19 grudnia 2016 r. na kwotę 113.179,85 zł i nr (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. na kwotę 115.861,12 zł, w terminie siedmiu dni od doręczenia wezwania, ze wskazaniem, iż nieuiszczenie powyższej należności w wyznaczonym terminie spowoduje skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

Powód odmówił zapłaty żądanej kwoty, wskazując pełnomocnikowi pozwanego – w piśmie z dnia 29 maja 2017 r. – że w odniesieniu do ww. faktur VAT nr (...) wierzytelności pozwanego z nich wynikające miały zostać skutecznie skompensowane (potrącone) z wymagalnymi wierzytelnościami powoda wobec pozwanego.

Dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 21.05.2017 r., k. 27-28, faktury VAT, k. 26, pismo z dnia 29.05.2017 r., k. 48 akt.

Pismem z dnia 5 czerwca 2017 r. pozwany złożył powodowi oświadczenie o potrąceniu wierzytelności w łącznej wysokości 229.040,97 zł wynikających z ww. faktur VAT o nr: (...) na kwotę 113.179,85 zł i (...) na kwotę 115.861,12 zł z wierzytelnościami przysługującymi powodowi względem pozwanego w wysokości 164.011,42 zł, a wynikającymi z tytułu faktur VAT nr (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. i (...) z dnia 31 stycznia 2017 r.

Pozwany wskazał w tym piśmie, że powyższe oświadczenie oznacza, iż obie wierzytelności umarzają się do wysokości wierzytelności niższej, tj. do kwoty 164.011,42 zł, a do zapłaty przez powoda na rzecz pozwanego pozostaje kwota 65.029,55 zł.

Okoliczności bezsporne; a ponadto : faktury VAT, k. 26,40-41, oświadczenie o potrąceniu z dnia 5.06.2017 r., k. 29-30, oświadczenia na rozprawie w dniu 2.03.2018 r., k. 99 v. akt.

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalony został w oparciu o przedłożone przez strony, opisane wyżej dokumenty, których prawdziwość nie była kwestionowana w toku procesu i nie budziła również wątpliwości Sądu.

Sąd oddalił wnioski dowodowe powoda o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron (k. 3 akt), a także zawarte w pkt 6, 7 i 8 pisma z dnia 21 sierpnia 2017 r. (zob. k. 36-37 akt; tj. o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka N. S., zobowiązania pozwanego do przedstawienia wzajemnych rozrachunków stron za okres od stycznia 2016 r. oraz dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości i finansów).

Zgodnie z art. 217 § 3 k.p.c. dowód z przesłuchania stron podlegał pominięciu gdyż okoliczności na które miał on być przeprowadzony – związane z zawarciem pomiędzy stronami przedmiotowej umowy, a także jej realizacją – nie były przedmiotem sporu, zbędne było więc prowadzenie w tym zakresie postępowania dowodowego (art. 229 i 230 k.p.c.). Dowód z przesłuchania stron ma – w myśl regulacji art. 299 k.p.c. – charakter posiłkowy; dopuszczalność jego przeprowadzenia powstaje tylko wówczas, gdy za pomocą innych środków dowodowych nie można dojść do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Subsydiarny charakter dowodu z przesłuchania stron powoduje, że dowód ten powinien być dopuszczony tylko co do faktów, które w ten sposób nie zostały jeszcze wyjaśnione (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 1982 r., I CR 258/82, LEX nr 8446, a także uzasadnienie wyroku tego Sądu z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 1129/99, LEX nr 51635).

Podobnie przedmiotem oceny Sądu nie był w niniejszej sprawie całokształt rozrachunków pomiędzy stronami poczynwszy od grudnia 2016 r., a jedynie przesądzenie czy w świetle powołanych przez strony okoliczności doszło do

umorzenia dochodzonych pozwem wierzytelności na skutek potrącenia (art. 498 § 2 k.c.). W świetle więc regulacji art. 227 k.p.c. Sąd obowiązany był pominąć środki dowodowe mające służyć szczegółowemu badaniu treści zapisów księgowych u powoda i stanu wzajemnych rozliczeń między stronami. Dla udowodnienia natomiast czy pomiędzy stronami doszło do kompensaty wierzytelności pozwanego wynikających z faktur VAT nr (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. i (...) dowód z opinii biegłego należało ocenić jako nieprzydatny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 41/07, LEX nr 346211). Ocena skuteczności potrącenia jest bowiem kwestią prawną należącą do Sądu, z kolei żadna ze stron nie twierdziła, że ww. wierzytelności zostały przez pozwanego zapłacone w inny sposób (zob. k. 37 akt). Podobnie przedstawiony przez powoda dokument oznaczony jako „Rozrachunki” z pozwanym (zob. k. 50-55 akt) – pochodzący tylko od tej strony (mający potwierdzić stan zapisów księgowych u powoda) – nie mógł dowodzić skuteczności dokonanego potrącenia.

Powtórzyć zatem trzeba, że pozwany nie zakwestionował co do zasady roszczeń dochodzonych niniejszym pozwem - tytułem ceny należnej powodowi w ramach zawartych pomiędzy stronami umów sprzedaży (art. 535 § 1 k.c.). Nie była sporna ani ilość sprzedanych i wydanych pozwanemu rzeczy, ani też wysokość ceny określona w ramach tego stosunku. Sposobem obrony pozwany było natomiast podniesienie zarzutu potrącenia zobowiązań z tego tytułu z wierzytelnościami mającymi mu przysługiwać względem powoda (zob. odpowiedź na pozew – k. 21-23 akt).

Nie budzi w orzecznictwie wątpliwości, że potrącenie jest czynnością materialnoprawną, a dokonuje się ono poprzez oświadczenie złożone drugiej stronie i wywołuje skutek w postaci wzajemnego umorzenia się wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 i art. 499 k.c.). Oświadczenie o potrąceniu może być złożone poza postępowaniem toczącym się z powództwa wierzyciela wzajemnego i podlega ogólnym przepisom, co do sposobu i chwili złożenia – będzie ono skuteczne jedynie wówczas gdy dotrze do drugiej strony w taki sposób, że mogła ona zapoznać się z jego treścią (art. 61 k.c.) – a w takim przypadku, ze względu na skutek umarzający, tworzy nową treść stosunku prawnego między stronami. Skuteczna obrona pozwanego w procesie z powództwa wierzyciela w istocie rzeczy polegać powinna wówczas na podniesieniu zarzutu nieistnienia roszczenia powoda ze względu na umorzenie wierzytelności przed wszczęciem procesu (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r. II CSK 476/12, LEX nr 1314394).

W ocenie Sądu taki właśnie charakter miał zarzut podniesiony przez pozwanego w niniejszej sprawie – z powołaniem się na jego oświadczenie z dnia 5 czerwca 2017 r. (k. 29 – 30 akt). Dla oceny zasadności stanowiska pozwanego należało więc ustalić czy spełnione zostały wymagania przewidziane dla skuteczności potrącenia przez art. 498 § 1 k.c., a także czy przedmiotowe oświadczenie dotarło do drugiej strony (powoda) w ten sposób, że mógł on zapoznać się z jego treścią (art. 61 k.c.). Dopiero pozytywne ustalenia w tym względzie pozwalały na przyjęcie skutku umorzenia dochodzonych w niniejszej sprawie wierzytelności - przewidzianego w art. 498 § 2 k.c.

Powód, ustosunkowując się do twierdzeń podniesionych w tym zakresie przez pozwanego w odpowiedzi na pozew – w piśmie z dnia 21 sierpnia 2017 r. – nie zaprzeczył temu, że dotarło do niego oświadczenie pozwanego o potrąceniu z dnia 5 czerwca 2017 r. (zob. k. 35-39 akt). Obecny zaś na rozprawie w dniu 2 marca 2018 r. pełnomocnik powoda nie odniósł się także do twierdzenia pozwanego o tym, że przedmiotowe oświadczenie zostało wysłane na adres powoda listem poleconym; wskazał natomiast, że nie składa on w tym zakresie żadnych dodatkowych oświadczeń (k. 99 v. akt). Powyższe okoliczności należało więc uznać za przyznane (bezsporne pomiędzy stronami) i z tego też względu nie wymagały one dowodu (art. 229 i 230 k.p.c.).

Powód zakwestionował natomiast jedynie skuteczność ww. oświadczenia z dnia 5 czerwca 2017 r. twierdząc, że przedstawione przez pozwanego do potrącenia jego wierzytelności wynikające z faktur VAT: nr (...) z dnia 19 grudnia 2016 r. i (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. już w tym momencie nie istniały (przyznał więc jednak także fakt zaciągnięcia zobowiązań z tego tytułu pomiędzy stronami), gdyż wcześniej miały one zostać skompensowane przez powoda z kolei z jego wierzytelnościami wynikającymi z faktur VAT : nr (...). W tym zakresie powód powoływał się na własne oświadczenia z dnia 30 stycznia 2017 r. (k. 42 i 43 akt), a także wystosowane do pozwanego pisma z dnia 21 kwietnia 2017 r. i z dnia 29 maja 2017 r. (k. 46 i 48 akt).

Rzecz jednak, w ocenie Sądu, w tym, że w treści żadnego z ww. pism powoda z dnia 30 stycznia 2017 r. nie zostało w sposób stanowczy złożone oświadczenie o potrąceniu wzajemnych wierzytelności mogące skutkować wzajemnym ich umorzeniem (art. 499 w zw. z art. 498 § 2 k.c.). Powód wskazał tam bowiem jedynie – oznaczając ww. pisma jako Propozycja kompensaty „(...)” i Propozycja kompensaty „(...)” – że **proponuje** pozwanemu bezgotówkowe rozliczenie przedstawionych tam rozrachunków, w formie **uzgodnionej kompensaty**, zwracając się przy tym o ich zgodne księgowanie i odesłanie po podpisaniu załączonego potwierdzenia (zob. k. 42 i 43 akt). Skoro jednak pozwany stanowczo zaprzeczył, aby kiedykolwiek wyraził zgodę na przedstawione przez powoda propozycje dokonania potrącenia (por. pismo pozwanego z dnia 15 lutego 2018 r., k. 85-86), powód zaś nie podniósł w tym zakresie żadnych innych, dodatkowych okoliczności (zob. k. 99-99 v. i 136-136 v. akt) brak było podstaw aby można było w tym przypadku przyjmować zaistnienie skutku „potrącenia umownego”, tj. zgodnego z wolą stron decydujących się na takie potrącenie (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1998 r., II CKN 849/98, OSNC 1998, nr 7–8, poz. 128).

Skutku potrącenia nie można w tym zakresie wyprowadzać także z treści pism powoda z dnia 21 kwietnia 2017 r. i z dnia 29 maja 2017 r. Pierwsze z powołanych pism w ogóle nie dotyczy wierzytelności będących przedmiotem sporu (ani też mających być przedmiotem potrącenia – czy to na podstawie oświadczenia z dnia 30 stycznia 2017 r., jak i z dnia 5 czerwca 2017 r.), powołano tam bowiem jedynie inne faktury wystawione przez pozwanego : nr (...), (...), (...), (...) i (...) (zob. k. 46 akt). Z kolei w piśmie z dnia 29 maja 2017 r. (k. 48 akt) powołano się wprawdzie na potrącenie jakie wcześniej miało być dokonane pomiędzy stronami, powód nie sprecyzował jednak (nie wskazał wyraźnie) jakie konkretnie wierzytelności miały być jego przedmiotem, a nie można ustalić tego na podstawie innych okoliczności towarzyszących wystosowaniu tego pisma (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CSK 488/11, LEX nr 1131137).

W świetle powyższego brak jakichkolwiek podstaw aby – na podstawie okoliczności faktycznych powołanych przez powoda – można było przyjąć, że doszło już wcześniej do skutecznego potrącenia wierzytelności pozwanego wynikających z faktur VAT nr (...) z dnia 19 grudnia 2016 r. i (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. (k. 26 akt) z należnościami przysługującymi powodowi na podstawie faktur VAT nr (...) (k. 40 - 41 akt).

Zgodnie z treścią art. 498 § 1 k.c., gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym.

Oświadczenie pozwanego o potrąceniu zawarte w piśmie z dnia 5 czerwca 2017 r. (k. 29-30 akt), w ocenie Sądu, odpowiadało powyższym wymaganiom. Przedmiotem wierzytelności wzajemnych były bowiem środki pieniężne a każda z nich w tej dacie była już z pewnością wymagalna (gdy chodzi o dochodzone w niniejszym procesie wierzytelności powoda w łącznej kwocie **164.011,42 zł**, wynikające z faktur VAT nr (...) z dnia 30 grudnia 2016 r. i (...)z dnia 31 stycznia 2017 r., terminy zapłaty przypadły odpowiednio – na dzień 29 kwietnia 2017 r. i 13 maja 2017 r. - zob. k. 10 i 11 akt; natomiast co do wierzytelności pozwanego przedstawionych do potrącenia w łącznej kwocie **229.040,97 zł**, wynikających z faktur VAT nr: (...) z dnia 19 grudnia 2016 r. i (...) z dnia 30 grudnia 2016 r., terminy zapłaty przypadły w ciągu 14 dni – a więc odpowiednio na dzień 2 stycznia 2017 r. i 13 stycznia 2017 r. - zob. k. 26 i 42 akt).

Na skutek zatem złożenia przedmiotowego oświadczenia nastąpiło wzajemne umorzenie ww. wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.), a więc gdy chodzi o dochodzone w niniejszym procesie - w całości (229.040,97 – 164.011,42 = 65.029,55).

Wyjaśnić przy tym trzeba, że z art. 499 zd. 2 k.c. wynika moc wsteczna oświadczenia o potrąceniu od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe. Z tego względu nie miało znaczenia w jakiej konkretnie dacie powód otrzymał oświadczenie pozwanego w tym przedmiocie, skoro nie kwestionował, że tak się stało. Moc wsteczna potrącenia oznacza także, że wyeliminowane zostały następstwa upływu czasu, przede wszystkim skutków opóźnienia lub zwłoki

stron w wykonaniu zobowiązania, powstałych w okresie od zaistnienia stanu potrącalności (tj. od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe) do momentu, gdy zainteresowany zechciał skorzystać z prawa potrącenia. Pozbawione podstaw stają się zatem ewentualne roszczenia związane z niewykonaniem świadczenia w terminie, a więc także roszczenie o odsetki, dotyczące okresu po powstaniu stanu potrącalności. Opóźnienie zaś, które istniało wcześniej, pociągnie za sobą normalne następstwa, ale tylko za okres do rozpoczęcia fazy kompensacyjnej. Zniesienie sankcji opóźnienia czy zwłoki odnosi się do obu stron, nie tylko tej, która dokonała potrącenia (zob. A. Janiak [w] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna pod red. A. Kidyby, LEX 2010, teza 9 do art. 499 k.c. i cytowana tam literatura). Skoro więc w niniejszej sprawie „stan potrącalności” należy datować dopiero od momentu, w którym wymagalne stały się wierzytelności powoda dochodzone w pozwie (tj. od dnia 29 kwietnia 2017 r. i 13 maja 2017 r., skoro wierzytelności pozwanego przedstawione przez niego do potrącenia były wymagalne wcześniej – od dnia 2 stycznia 2017 r. i 13 stycznia 2017 r.) oddaleniu podlegało więc także żądanie powoda w zakresie odsetek za opóźnienie (art. 481 § 1 k.c. a contrario).

Mając na uwadze przytoczone wyżej okoliczności Sąd orzekł jak w punkcie I wyroku. O kosztach procesu orzeczono w punkcie II zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu (art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c.). Na zasądzoną na rzecz pozwanego od powoda kwotę złożyły się: opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika (5400 zł), obliczone na podstawie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. : Dz.U. z 2018, poz. 265). Gdy chodzi o wydatki poniesione tymczasowo przez Skarb Państwa – w postaci kosztów związanych z mediacją (zob. k. 76 i 101 akt) – podstawę rozstrzygnięcia zawartego w punkcie III wyroku stanowiły przepisy art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. : Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.).

W ocenie Sądu nie było natomiast podstaw aby przyjmować – o co ewentualnie wnosił powód – żeby pozwanego uznawać za stronę przegrywającą z tego względu, że oświadczenie o potrąceniu złożył on po wniesieniu przedmiotowego pozwu (zob. k. 39 akt). Pismo pozwanego obejmujące oświadczenie o potrąceniu datowane jest bowiem na dzień 5 czerwca 2017 r., a więc na dzień przed wytoczeniem powództwa (zob. k. 12 i 29-30 akt), wynikający zaś z art. 499 zd. 2 k.c. wsteczny skutek potrącenia wyklucza możliwość uznania stanowiska powoda w tym zakresie za zasadne.